

“İnsan öyle bir nüsha-i câmiadır ki, Cenâb-ı Hak, bütün esmâsını, insanın nefsiyle insana ihsas ediyor.” cümlesini, “nefis” ve “nüsha-i câmia” ibarelerini de açarak izah eder misiniz?

Altıncı Söz'e konu olan âyet-i kerîmede Cenab-ı Hakk'ın mü'minlerden nefislerini ve mallarını cennet mukabilinde satın aldığı haber verilmektedir. Dersin izahından anlaşıldığı gibi, âyetteki nefis insanın hem ruhunu hem bedenini birlikte ifade etmekte, yani “zât, kendi” mânâlarına gelmektedir. Buna göre sualdeki “insanın nefsi” ifadesini insanın kendisi, mahiyeti olarak anlamamız gerekiyor. Yani, insan kendi mahiyetine konulan manevî cihazları yerinde kullanmakla Allah'ı bütün esmâsıyla tanıyacak bir istidada sahip kılınmıştır.

Nüsha-i câmia ve ihsas kelimeleri üzerinde biraz durmak gerekiyor. Nüsha kelimesi, Üstadın kitab-ı kâinat ifadesini hatırlatıyor. Yani, insan kâinat kitabının bir nüshasıdır. Öyle bir nüshadır ki kâinattaki bütün esmâ tecellileri onda da tecellî etmektedir. Bu cihette âlemdeki bütün esmâ tecellilerini câmi'dir.

İhsas kelimesi, insanın marifet noktasında kâinatı çok gerilerde bıraktığını ders verir. Şöyle ki Allah, güneşi de, insanı da kudretiyle yaratmıştır, ancak güneş o muazzam kuvvetine rağmen, kudretin ne olduğunu hissetmemektedir. İnsan ise o azıcık kuvvetiyle bu marifette güneşi gerilerde bırakmakta, kendisine kudret ihsan eden Rabbini *Kâdir* ismiyle ve *kudret* sıfatıyla tanımaktadır. Güneş Allah'ı daima tesbih eder ama Rabbinin *Kudret* sahibi olduğunu bilmez. Bu konu Ene bahsinde çok geniş olarak izah edilmiştir. Bu risalede de bazı işaretler yapılmıştır.

“İnsan, üç cihetle esmâ-i İlâhiyeye bir âyinedir.” buyurulmuş ve bilhassa ikinci cihet ayinedarlıkta bu ihsas meselesi üzerinde durulmuştur.

Üstadın bu ifadelerinden "bütün esmayı, sonsuz haliyle anlamak" şeklinde anlamak doğru değildir. Hassas bir konu olması sebebiyle kelimeler dikkatle seçilmiştir. İhsas, ismin varlığını bir derece hissetmek demektir. Yoksa her ismi, olması gerektiği şekliyle kemaliyle anlamak demek değildir.

Allah Bâtın'dır; yani O'nun kudsî mahiyeti bilinmez. Cenab-ı Hakk'ın varlığı malum, mahiyeti meçhuldür. İnsan, kendi ruhunun, aklının hatta en basit bir bitki hayatının dahi mahiyetini bilmemektedir.